

رشد بیمه‌شدگان و چالش‌های نسبت پشتیبانی

در طول ۶ دهه، تأمین اجتماعی علاوه بر افزایش چشمگیر بیمه‌شدگان به نهاد مؤثری در اقتصاد کشور تبدیل شده و نقشی اساسی در رفاه عمومی ایفا کرده است

اجتماعی در کشور شناخته می‌شود. تأمین اجتماعی در سال‌های اخیر نه تنها به عنوان یک سازمان بیمه‌ای، بلکه به عنوان یک سازمان اقتصادی با ساختاری پیچیده و منابع مالی گسترده، توانسته نقش تأثیرگذاری در اقتصاد کشور ایفا کند. ساختار منابع مالی تأمین اجتماعی به گونه‌ای است که عمده درآمدهای آن از محل حق بیمه‌هایی تأمین می‌شود که از بیمه‌شدگان مختلف جمع‌آوری می‌گردد. در مقابل، عمده مصارف این سازمان به پرداخت مستمری‌های بلندمدت، خدمات درمانی، و تعهدات کوتاه‌مدت مربوط به بیمه‌شدگان اختصاص دارد. بنابراین، تأمین اجتماعی ماهیتی بین‌نسلی و اقتصادی دارد که در آن، منابع موجود از نسل کنونی بیمه‌شدگان به منظور تأمین رفاه نسل‌های آینده مورد استفاده قرار می‌گیرد. توسعه این خدمات، به‌ویژه در بین صاحبان مشاغل غیررسمی، از جمله آزادکاران، مشاغل کوچک و خوداشتغال‌ها، به‌طور مستقیم با وضعیت اشتغال و تولید در کشور مرتبط است. کارشناسان بر این باورند برای حفظ و توسعه پوشش بیمه‌ای و در نتیجه پایداری تأمین اجتماعی، باید توجه ویژه‌ای به ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار و مناسب در کشور داشته باشیم. غلامحسین عابدی‌روش، کارشناس بیمه‌های اجتماعی، در این زمینه می‌گوید: «ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و حمایت از بخش خصوصی در این عرصه باید از اولویت‌های دولت‌ها قرار گیرد.» او همچنین افزود که افزایش بیمه‌شدگان تحت پوشش، به‌ویژه در شرایط اقتصادی نامساعد، به‌طور طبیعی با رشد اشتغال و بهبود وضعیت اقتصادی کشور ارتباط تنگاتنگی دارد.

نسبت پشتیبانی و کاهش منابع

در عین حال که تأمین اجتماعی در سال‌های اخیر شاهد رشد قابل توجه بیمه‌شدگان و منابع خود بوده، با چالش‌هایی نیز مواجه است. یکی از اصلی‌ترین چالش‌های پیش روی این سازمان، کاهش نسبت پشتیبانی است. به عبارت دیگر، به ازای هر یک نفر مستمری‌گیر، تعداد کمتری بیمه‌شده وجود دارد. در حال حاضر، ضریب پشتیبانی تأمین اجتماعی به حدود ۴ درصد کاهش یافته، به این معنا که به ازای هر چهار نفر بیمه‌شده، تنها یک نفر مستمری‌گیر وجود دارد. این وضعیت، به‌ویژه در شرایطی که تعداد بازنشستگان در حال افزایش و در عین حال رشد اقتصادی کشور نیز با کندی مواجه است، می‌تواند به کاهش منابع و عدم تعادل در درآمدها و هزینه‌های این سازمان منجر شود. عابدی‌روش در این خصوص بیان می‌کند که کاهش بیمه‌پردازی‌ها و رشد بیکاری می‌تواند فشار زیادی به تأمین اجتماعی وارد کند و توازن این سازمان را به هم بریزد.

یک دستاورد برجسته

با توجه به داده‌های موجود، ضریب نفوذ بیمه‌ای تأمین اجتماعی در ۶۲ سال گذشته به‌طور مداوم افزایش یافته است. در سال ۱۳۴۰، تنها ۳۰۶ هزار نفر از شاغلان کشور تحت پوشش این سازمان بودند، در حالی که در پایان سال ۱۴۰۲، این رقم به ۱۶ میلیون و ۳۰۵ هزار نفر رسید. به عبارت دیگر، در این مدت بیش از ۹ برابر تعداد بیمه‌شدگان افزوده شده است.

رشد بیمه‌شدگان در ۶ دهه

روند افزایشی جمعیت نیروی کار تحت پوشش تأمین اجتماعی از همان ابتدا آغاز شد و به سرعت مسیر خود را هموار کرد. ضریب نفوذ بیمه‌ای در ایران از سال ۱۳۴۰ به‌طور مداوم در حال افزایش بوده است. در آن سال‌ها، تنها ۴٫۷۳ درصد از شاغلان کشور تحت پوشش بیمه تأمین اجتماعی بودند. اما در ادامه، طی شش دهه گذشته، این رقم به ۶۶٫۵۸ درصد در سال ۱۴۰۲ رسیده که این رشد ۶۵ درصدی نشانگر گسترش عظیم بیمه‌های اجتماعی در کشور است. به عبارت دیگر، نیروی کار بیمه‌شده در این مدت بیش از دو برابر رشد کرده و چتر پوششی تأمین اجتماعی به‌طور تصاعدی گسترش یافته است. این رشد نه تنها به دلیل افزایش جمعیت کشور، بلکه ناشی از اقدامات تأثیرگذار در ساختار نهادهای بیمه‌ای نیز بوده است. رشد اقتصادی، سیاست‌های تأمین اجتماعی مناسب، و توجه به نیازهای مختلف جامعه از جمله عواملی بوده‌اند که باعث شده‌اند سازمان تأمین اجتماعی امروز به یکی از ارکان اصلی سیستم رفاهی کشور تبدیل شود. طبق اصل ۲۹ قانون اساسی و ماده یک قانون تأمین اجتماعی، این سازمان مسئولیت تأمین نیازهای اقتصادی و اجتماعی مردم را بر عهده دارد و موفقیت در گسترش چتر بیمه‌ای، یکی از برجسته‌ترین دستاوردهای آن محسوب می‌شود.

از اقلیت تا اکثریت

تاریخچه تأسیس سازمان تأمین اجتماعی در ایران به سال ۱۳۵۴ بازمی‌گردد؛ زمانی که نام این سازمان از «سازمان بیمه‌های اجتماعی کارگران» به «سازمان تأمین اجتماعی»

در دیای امروز، نهادهای بیمه‌ای به عنوان ارکان‌های کلیدی در ساختار اقتصادی و اجتماعی کشورها شناخته می‌شوند. در ایران، سازمان تأمین اجتماعی به عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان رفاهی کشور، در شش دهه گذشته توانسته است نقش تعیین‌کننده‌ای در تأمین امنیت اجتماعی ایفا کند. این سازمان که از روزهای ابتدایی تأسیس خود، همواره به دنبال گسترش دامنه پوشش بیمه‌ای و ارائه خدمات مختلف به اقشار مختلف جامعه بوده، اکنون به یکی از بازیگران اصلی در عرصه اقتصادی کشور تبدیل شده است. امروزه، بیش از ۵۶ درصد از جمعیت ایران تحت پوشش خدمات تأمین اجتماعی قرار دارند که این خود نشان‌دهنده رشد چشمگیر بیمه‌شدگان در طول سال‌ها است. این سازمان با بیش از ۱۶ میلیون و ۸۰۰ هزار بیمه‌شده اصلی، توانسته بخش زیادی از شاغلان کشور را تحت پوشش قرار دهد و از این طریق سهم قابل توجهی در رفاه اجتماعی و اقتصادی مردم داشته باشد. روند افزایشی تعداد بیمه‌شدگان در دهه‌های اخیر، علاوه بر تأثیرات مثبت بر امنیت اجتماعی، چالش‌های جدیدی نیز برای تأمین منابع مالی و نسبت پشتیبانی این سازمان به وجود آورده است. در حالی که سازمان تأمین اجتماعی در این سال‌ها توانسته خود را به عنوان یک نهاد اقتصادی مهم معرفی کند، هم‌زمان با افزایش بیمه‌شدگان، چالش‌های نسبت پشتیبانی و تأمین منابع مالی برای ارائه خدمات بیشتر به جمعیت تحت پوشش، به یک موضوع کلیدی و چالش برانگیز تبدیل شده است. در این مسیر، هرگونه تغییر در ساختار اقتصادی و روند رشد اشتغال می‌تواند تأثیرات مستقیمی بر پایداری این نهاد و خدمات آن داشته باشد.

۶۶

تأمین اجتماعی با گسترش پوشش بیمه‌ای، نه تنها تأثیر زیادی بر رفاه عمومی داشته، بلکه به یکی از بازیگران کلیدی در اقتصاد کشور تبدیل شده است

یادداشت

O P I N I O N

علیرضا حیدری

کارشناس بیمه‌های اجتماعی

چالش بدهی کارفرمایان به تأمین اجتماعی

بدهی کارفرمایان به تأمین اجتماعی یکی از معضلات دیرینه‌ای است که همواره بر دوش این سازمان قرار داشته است. این موضوع به‌ویژه در شرایط اقتصادی فعلی که بسیاری از کسب‌وکارها تحت فشارهای متعدد قرار دارند، تشدید شده و تبدیل به یک چالش اساسی در مدیریت منابع تأمین اجتماعی شده است. یکی از عوامل اصلی بدهی‌ها، عدم پرداخت به‌موقع حق بیمه توسط کارفرمایان است. بسیاری از کارفرمایان به دلیل مشکلات اقتصادی، قادر به پرداخت به‌موقع حق بیمه بیمه‌شدگان خود نیستند. این امر علاوه بر مشکلات اقتصادی موجود، تأثیرات منفی بر خدمات تأمین اجتماعی به بیمه‌شدگان، مستمری‌گیران و بازنشستگان گذاشته و اثری منفی بر اجرای تعهدات این سازمان دارد.

وضعیت نامتعادل اقتصادی و فشارها بر کسب‌وکارها، توان پرداخت حق بیمه را کاهش داده است. بخشی از بدهی‌ها ناشی از عدم ارائه لیست بیمه و پرداخت حق بیمه است. این مسئله بر منابع مالی تأمین اجتماعی و خدمات آن به بیمه‌شدگان و بازنشستگان تأثیر منفی دارد. بدهی کارفرمایان به تأمین اجتماعی بیش از ۱۲۰ هزار میلیارد تومان است که تأثیر زیادی بر عملکرد سازمان دارد. تأمین اجتماعی برای وصول مطالبات خود، اقداماتی مانند ارائه تسهیلات به کارفرمایان برای پرداخت تدریجی بدهی‌ها را در دستور کار قرار داده است.

اما در کنار این راهکارها، تأمین اجتماعی باید به شرایط اقتصادی و مشکلات موجود در بخش تولید و کسب‌وکارها توجه کند. از آنجا که بسیاری از کارفرمایان به‌ویژه در بخش خصوصی در شرایطی دشوار قرار دارند، باید راهکارهایی برای هماهنگی بهتر بین سازمان تأمین اجتماعی و کارفرمایان ارائه شود تا این بدهی‌ها به تدریج پرداخت شود. سازمان تأمین اجتماعی نیز در این زمینه نیاز دارد تا سازوکارهای خود را به گونه‌ای طراحی کند که ضمن تأمین منابع مالی خود، شرایط عمومی کارفرمایان و نیروی کار را در نظر بگیرد. در واقع، باید راهکارهایی طراحی شود که نه تنها منابع مالی تأمین اجتماعی تأمین شود، بلکه کارفرمایان نیز در این شرایط بتوانند بدهی‌های خود را به تدریج پرداخت کنند. مجموعه این اقدامات می‌تواند در نهایت موجب کاهش مشکلات مالی تأمین اجتماعی و بهبود وضعیت کسب‌وکارها و تولید در کشور شود. تأمین اجتماعی برای ایفای تعهدات خود به بیمه‌شدگان، بازنشستگان و مستمری‌گیران نیازمند منابع مالی قابل اعتماد و منظم است. از آنجا که بسیاری از این منابع از طریق وصول حق بیمه‌ها به دست می‌آید، بدهی کارفرمایان به تأمین اجتماعی به یکی از چالش‌های جدی برای این سازمان تبدیل شده است.

عدم پرداخت به‌موقع حق بیمه نه تنها مشکلاتی برای تأمین اجتماعی ایجاد می‌کند، بلکه خدمات به بیمه‌شدگان و بازنشستگان را مختل کرده و در بلندمدت به ساختار بیمه‌ای کشور آسیب می‌زند. تأمین اجتماعی باید راهکارهایی برای تعادل میان نیازها و شرایط اقتصادی کارفرمایان پیدا کند.

افزودن سوابق خدمت سربازی به صندوق بیمه کشاورزان

صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر با ارائه امکان افزودن سنوات خدمت سربازی به سوابق بیمه‌ای، فرصت بازنشستگی زودتر را برای مشمولان فراهم کرده است

فردی و شخصی برای بیمه‌شدگان، دارای تبعات اقتصادی و اجتماعی گسترده‌ای است. اولین اثر قابل توجه این تصمیم، تسهیل فرایند بازنشستگی برای بیمه‌شدگان است. طبق آمارها، بیش از ۲ میلیون نفر از بیمه‌شدگان صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان مشمول این قانون خواهند بود. این اقدام به‌ویژه برای افرادی که در سنین بالای کاری قرار دارند و سال‌ها در عرصه کشاورزی و فعالیت‌های تولیدی مشغول بوده‌اند، می‌تواند به عنوان یک ابزار برای تقویت رفاه اجتماعی عمل کند. به‌ویژه در شرایطی که بسیاری از کشاورزان و روستاییان به دلایل اقتصادی نمی‌توانند مدت زمان طولانی تری کار کنند، این تغییر می‌تواند مسیر بازنشستگی را برای آنان کوتاه‌تر کند و شرایط مالی بهتری برای آنان فراهم آورد. این اصلاحات، همچنین می‌تواند باعث افزایش انگیزه برای ادامه بیمه‌پردازی شود که خود تأثیرات مثبتی بر پوشش بیمه‌ای در این اقشار خواهد داشت. در نتیجه، این تغییرات نه تنها در کوتاه‌مدت، بلکه در بلندمدت می‌تواند به عنوان یک موتور محرکه برای توسعه اقتصادی و اجتماعی این اقشار عمل کند.

روستاییان به‌ویژه آنهایی که خدمت سربازی را گذرانده‌اند، خواستار افزودن سنوات خدمت نظام وظیفه به سوابق بیمه‌ای خود بوده‌اند. این مطالبه که در ابتدا به نظر می‌رسید همچون سایر درخواست‌ها به فراموشی سپرده خواهد شد، در نهایت توانست بر سیاست‌های صندوق تأثیرگذار باشد. این درخواست که در قالب مطالبه‌ای جمعی از سوی جامعه کشاورزی و عشایری مطرح شده بود، هم‌اکنون پس از سال‌های پیگیری و تلاش به مرحله اجرایی رسیده است. این موضوع به وضوح نشان‌دهنده نیاز به بازنگری در سیاست‌های بیمه‌ای کشور است که همیشه به‌طور ناقص به نیازهای ویژه گروه‌های خاص توجه کرده‌اند. در حالی که این گروه‌ها به‌ویژه در مناطق روستایی و عشایری با مشکلات اقتصادی زیادی روبرو هستند، افزودن سنوات سربازی به سوابق بیمه‌ای می‌تواند فرصتی برای تسهیل روند بازنشستگی و بهبود شرایط زندگی آنان باشد. این اقدام نه تنها در رفع دغدغه‌های بیمه‌شدگان مؤثر است، بلکه باعث تقویت اعتماد عمومی به سازمان‌های بیمه‌گر می‌شود.

تأثیر اقتصادی بر جامعه کشاورزان

افزودن سنوات خدمت سربازی به سوابق بیمه‌ای افراد، علاوه بر اثرات

در مسیر تحقق عدالت اجتماعی و ارتقاء شرایط رفاهی اقشار مختلف، به‌ویژه کشاورزان و روستاییان، صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان گام مهمی در جهت پاسخ به مطالبه‌ای دیرینه برداشته است. افزودن سنوات خدمت سربازی به سوابق بیمه‌ای، که سال‌ها از سوی بیمه‌شدگان این صندوق به عنوان یک حق مسلم مطرح شده بود، اکنون به حقیقت پیوسته است. این تحولی اساسی است که نه تنها در تسهیل شرایط بازنشستگی، بلکه در افزایش رضایت و اعتماد عمومی به نهادهای بیمه‌گر تأثیرات قابل توجهی خواهد گذاشت. اجرای این قانون که با خرید خدمت سربازی و افزودن دو سال از دوران خدمت نظام وظیفه به سوابق بیمه‌ای همراه است، به بیمه‌شدگان این فرصت را می‌دهد تا به‌طور مؤثرتر و سریع‌تر به دوران بازنشستگی برسند. اما این تنها یک گام اولیه است. تحقق کامل این سیاست نیازمند زیرساخت‌های بیشتر و فراهم آوردن شرایط لازم برای دسترسی آسان به این خدمات برای همه بیمه‌شدگان خواهد بود.

تحقق مطالبه‌ای ۱۰ ساله

بیش از یک دهه است که بیمه‌شدگان صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان و